

Ébresztő, Erdély!

Jogi öntudat a megmaradás kulcsa

A megmaradás igazi záloga, ha a területi autonómia megvalósul, a gazdasági önállóság növekszik, és a legfontosabb kérdésekben a döntés joga Székelyföldön és azon régiókban, ahol még a magyarok többségben vannak, Bukarestből a helyi magyar-székely közösség kezébe kerül – mondta a Bar!kádnek **Gaudi-Nagy Tamás** Európa-jogi szakjogász. A Nemzeti Jogvédő Szolgálat ügyvezetője március 13-19. között Erdélyben teljesített emberi jogi monitorozó körutat Morvai Krisztina független EP-képviselővel, ahol elkészerítő tapasztalatokkal gazdagodtak, de a helyi magyarság jogi öntudatra ébresztésével és a politikai szereplők lépéskényszerbe hozásával visszafordíthatónak tartják a folyamatokat.

fotók | Béli Balázs

– *Finoman szólva, nem zajlott észrevétlenül a Morvai Krisztinával tett erdélyi jogszolgálati körúttjuk, sőt még a román titkosszolgálat és a központi román média is figyelemmel kísérte az utazásukat. Ilyen körülmények között is sikerült elérni a kitűzött célokat?*

– Morvai Krisztinával mostanában úgy láttuk, hogy az egyre sokasodó támadások az elcsatolt magyar közösségek ellen alapos jogi tényfeltárást igényelnek, és meg kell mutatnunk, hogy mi zajlik az elszakított területeken. Ennek jegyében rendszeresen fel is szólal az Európai Parlamentben, nemrég pedig meghirdettünk együtt egy emberi jogi monitorozó körútsorozatot, amelynek első állomására Erdélyben került sor a Nemzeti Jogvédő Szolgálat jogászaiból, szakértőiből és médiamunkatársaiból álló delegációjával. Az út célja az volt, hogy megvizsgáljuk az erdélyi székely–magyar közösség önrendelkezési küzdelmének helyzetét, felderítsük az egyéni és közösségi jogaik érvényesülését gátló körülményeket, kivizsgáljuk a magyarellenes román hatósági intézkedéseket, és erősítsük a jogokért való kiállást. Immár tucatjával vannak olyan ügyek, melyek komoly jogvédelem után kiáltanak. A legabszurdabb példa talán a Székely Nemzeti Tanács március 10-i székely szabadság napi tüntetéséhez kapcsolódó törvénytelen bírságolási hullám. Maga a tüntetés törvényes volt, tehát a részvétel is az, ennek ellenére számos résztvevőre szabtak ki büntetést, olyanokra is, akik bizonyíthatóan nem is voltak jelen, vagy épp „hangoskodásért” bírságoltak, ami pedig egy tüntetésnek a velejárója. Szomorú kimondani, de a román hatóságok és a román állam tulajdonképpen ugyanazokkal a módszerekkel lép fel a jogaikért küzdő magyar közösséggel szemben, mint amik Magyarországon voltak tapasztalhatók 2002 és 2010 között. Mi is kaptunk magas szintről úgymond, „jó szándékú” figyelmeztetést, hogy komoly veszélyben van a delegációnk, és könnyen előállításba, letartóztatásba fulladhat az utunk. Eleve rezgett a léc a belépéssel kapcsolatban, hiszen pár nappal korábban tiltották ki Szávay Istvánt, a Jobbik alelnökét több évre abszurd módon. Végül bejutottunk

Partiumba és Erdélybe s azon belül Székelyföldre, majd pedig nem iszkoltunk haza az út közepén, hanem missziókat az eredeti program szerint teljesítettük. Megdöbbenő és felrázó erejű tapasztalatokra tettünk szert Nagyváradon, Bánffyahunyadon, Marosvásárhelyen, Kézdivásárhelyen, Sepsiszentgyörgyön és Kolozsváron tartott zárt szakmai találkozókon és nyílt fórumokon.

Kiút a reménytelenségből

– *Magyar, angol és román nyelvű dokumentumfilmet, illetve jogi jelentést is készítenek az útról, amit eljuttatnak az Európai Unió, az Európa Tanács és az ENSZ minden szintjére, illetve a magyar és román kormányok részére is. Mit várnak ettől annak tudatában, hogy a nemzet-*

A román államnak kutya kötelessége lenne a gyakorlatban érvényt szerezni azoknak a nemzetközi egyezményekben foglalt előírásoknak, amelyeknek betartását vállalták például akkor, mikor az Európa Tanács és az Európai Unió tagjai lettek.

közi szervezeteket eddig sem nagyon foglalkoztatta a magyar kisebbség már-már általánossá váló jogfosztottsága?

– Az unió csatlakozás küszöbén egybehangozva az volt a politikai elit megtevéstől nyilatkozata, hogy az EU-ba való belépés majd rendezzi az elcsatolt területeken élő magyarok helyzetét, légiesülnek a határok, ezáltal hihetetlen módon emelkedik az életszínvonaluk, megmaradási esélyük, és érvényesülnek a jogaik. Láthatjuk, hogy egyáltalán nem így történt. Elég, ha Románia mellett Szlovákiát nézzük: a felvidéki magyarok helyzete is drasztikusan romlott a csatlakozás óta, az EU pedig nem hajlandó foglalkozni az őshonos nemzeti közösségek megmaradásával és boldogulásával, a gazdasági bevándorlók sokkal fontosabbak nekik. Mi azt akarjuk megüzenni, hogy nem engedjük a magyarellenes folyamatokat véghezvinni, és a jog, illetve a közösségi összefogás eszközével ellenállunk és erre buzdítunk. Csonkaországban tevékenykedő jogászként, közéleti szerep-

lőként nem fordíthatok hátat határon túlra szakított honfitársainknak. Össze kell fogni minden elszánt jogvédővel és az önrendelkezésért küzdő erdélyi magyarokkal egyaránt, akiknek nagyon kemény viszonyok között, óriási túlerővel szemben kell helytállniuk. Lépés-kényszerbe szeretnénk hozni a kialakult helyzet szereplőit. A román államnak kutya kötelessége lenne a gyakorlatban érvényt szerezni azoknak a nemzetközi egyezményekben foglalt előírásoknak, amelyeknek betartását vállalták például akkor, mikor az Európa Tanács és az Európai Unió tagjai lettek. Ehelyett szabotálás zajlik minden szinten. Komoly nyelvi, kulturális és oktatási jogokat, gyűjtőnéven nemzeti kisebbségi jogokat – bár a kisebbség szót nem szeretem, mert mitől lenne „kisebb”

egy csikrákosi székely góbé, mint egy román – rögzítettek, melyek alapvetően egyéni jogokat jelentenek. Ezek fontosak, szükségesegek, de nem elégségesek a közösségi megmaradáshoz, és a mindennapi életben meghatározó jelentőségűek. Természetessé kell tenni a kétnyelvűséget azokban a zónákban, ahol legalább 20 százalékban élnek magyarok. Jelenleg messze nem érvényesül még ez a minimális elvárás sem a közösség identitásmegőrzéséhez. A jogérvényesítésben fontos szereplők a helyi önkormányzatok is, de azt tapasztaltuk sajnos, hogy ők sem tesznek meg mindent ennek érdekében. Nem arról van szó, hogy a román kormány központilag elrendelte, hogy nem lehet például magyarul ügyintézni egy hatósági vagy önkormányzati ügyben, hanem jellemzően helyi szinten nem biztosítják ehhez a feltételeket. Arra hivatkoznak, hogy nincs pénz, sőt arra is, hogy nincs rá igény. Sajnos ebben sokszor van igazság, ezért kell lépés-kényszerbe hozni a magyar közösség politikai szervezeteit, és végképp egyértelművé kell tenni az

erdélyi magyarok számára, hogy olyanokba vessék a bizalmukat, akik maradéktalanul és kompromisszumok nélkül állnak ki a magyarok jogaiért.

– **Morvai Krisztina említette kézdí-vásárhelyi előadásában, hogy immár egy általános „besimulás” jellemző a kint élő magyar kisebbségre a határozott autonómiatörekvések helyett. A románoktól való félelem vagy a beletörődés válthatja ki ezt inkább?**

– Ennek egy gyökere van: a reménytelenség. Azt érzik, hogy nem áll mögöttük senki, és kényelmesebb így, mert ha retorzió éri őket, ők lesznek a „bajkeverők”, és nem számíthatnak hatékony jogvédelemre, nem számíthatnak a magyar állam kiállítására. Konkrét példaként említhetném Nagyváradot, ahol a kétnyelvű utcanévtáblákkal kapcsolatos törekvéseket – a helyi jogvédők tájékoztatása szerint – leginkább az RMDSZ-es magyar alpolgármester akadályozta éveken át, és akadályozza a mai napig. Itt közel ötvenezer magyar él, de ennek a jelenben szinte nyomát sem látni. Ott áll az annak idején még a Magyar Királyság által épített, mostanra gyönyörűen felújított igazságügyi palota, melyen egyetlen magyar felirat sincs. A közjegyzők, ügyvédek, végrehajtók között fehér holló a szolgáltatását magyarul végző. A bírósági eljárások 2012 óta pedig csak románul zajlanak. A közel 80 százalékos magyar többségű székely városban, Sepsiszentgyörgyön az elsőfokú bíróságon 14 bíróból csak egy magyar, másodfokon tízből kettő, ötven bírósági dolgozóból pedig tizenöt. Közben meg zajlanak a meszterkedések azért, hogy a 20 százalékos arány alá nyomják a magyarokat, ezért a népszámlálás különböző manipulációival fiktív tízezreket számolnak hozzá a lakossághoz, hogy még annyi joga se legyen a nagyváradi magyaroknak, mint most.

Megfélemlítés, térfoglalás

– **Talán kimondható, hogy mostanra megosztottá és súlytalaná vált az erdélyi magyar politikai képviselet. Mít várhatunk a közelgő román választásoktól?**

– Mindig megkapjuk kritikaként, hogy mi, csonkaországi jogászok, közéleti emberek miért szólunk bele az elcsa-

olt magyar közösség életébe. Erre az a válasz, hogy mert egy nemzethez tartozunk. Ahogy egy kézdívásárhelyi magyarnak is van beleszólása, hogy Budapesten mi történik, nekünk fordítva ugyanúgy jogunk, sőt kötelességünk, hogy segítséget nyújtsunk. A körutunk során megtapasztaltuk, hogy kifejezetten igénylik, és jólesik nekik, ha kapnak olyan impulzusokat, amelyek kizökkenetik őket a belenyugvársra hajlamos közegekből, a kilátástalannak tűnő helyze-

kő vezetésével a Civil Elkötelezettségi Mozgalom. Tulajdonképpen egy jogkényszerítési küzdelem zajlik, és a politikai szervezeteknek is az lenne a feladatuk, hogy ebben a harcban ne elfojtsák az ellenállást, hanem nyomóerővel, jogi öntudatnöveléssel és konkrét segítséggel álljanak a közösség mellé. Ha nem tudják felvállalni ezt a problematikát a magyar pártok, akkor a jogász szakmának kell kezébe venni, hiszen sajnos az eljárások románul folynak, a bírók

Sokkal szélesebb nyilvánosságot kell adni az egyes magyarellenos ügyeknek, kihasználva a teljes nemzetközi emberi jogi hálózatrendszer nem túl bivalyos, de még így is bevethető lehetőségeit

tükből. Tudomásul kell venniük, hogy ahhoz, hogy közösségként megmaradhassanak, egyénileg is fel kell vállalniuk a jogi küzdelmeket. Ilyen harcos Árus Zsolt, a Székely Nemzeti Tanács gyergyói elnöke, aki egymaga tucatnyi székely érdekeket védő bírósági eljárást kezdeményezett. Többek között ő érte el azt, hogy Hargita megye vonatkozásában a bíróság jogerős ítéletet hozott arra, hogy lássák el magyar feliratokkal a több mint 85 százalékos magyar lakta terület közintézményeit. A végrehajtás azonban akadozik. Ellenben a székely zászló miatt horribilis mértékű bírságokat szabnak ki településvezetőknek. Marosvásárhelyen példáulértékű eltökéltséggel küzd az 50 százalék alá szorult magyarság jogaiért Szigeti Eni-

többsége román. Látványosan folyik a megfélemlítés, a térfoglalás, ami a székely-magyar városok vezetőit is komolyan érinti. Találkoztunk Csíkszereda polgármesterével, Ráduly Róberttel, aki ellen egészen elképesztő koncepciók eljára indult, akárcsak a gyergyószentmiklósi és a sepsiszentgyörgyi polgármesterrel szemben is. Ezzel akarják a románok ellehetetleníteni a választási indulásukat, a jogaik gyakorlását. Az összes nemzetközi példa – akár a katalán, akár a baszk, vagy a dél-tiroli – azt mutatja, hogy egységesített fellépés kell a közösségi jogok érvényesítése terén, és nem lehet versengő autonómiajavaslatokkal előjönni, ahogy ezt az RMDSZ megtette, gyengítve ezzel a Székely Nemzeti Tanács széles támogatást élvez-

zõ és népszavazással megerősített autonómiastatutumát. Muszáj, hogy a szavazók legyenek sokkal éberebbek, felelősebbek, és ne szokásból voksoljanak!

– *A magyar polgármestereket is a román korrupcióellenes ügyészség vádolta meg, akárcsak további ötszáz vezető tisztséget betöltő személyt. A szervezet célja tényleg az elszámoltatás, vagy inkább a koncepciók eljárások eszközeként funkcionál?*

– Mikor létrejött ez a szervezet, én magam is örültem neki, hiszen arra gondoltam, hogy kiváló példa lehet Magyarországra számára is. Mostanra azonban egyértelműen bebizonyosodott, hogy egyfajta politikai bunkóbotként használják a nemkívánatos, székely–magyar érdekeket hangsúlyosan és hatékonyan képviselő közszereplőkkel szemben. Véleményem szerint ezek irányított eljárások, nem mindenivel szemben és nem következetesen járnak el. A székely településvezetők elleni gyanúk, vádak megalapozatlanok, elrettenítő hatást akarnak gyakorolni, és nem csak az adott személyekre, hanem a közösségekre is. Sajnos, érzékelhető is az erősödő félelem, az ellenállás pedig egyre kevesebbet jellemez, bár ők viszont egyre elszántabbak.

Szavak helyett tettek

– *A Kárpát-medencei Magyar Jogsegélyszolgálat évek óta működik. Ez nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket?*

– Magyar érdekeket védő jogsegély jogvédő hálóznak már réges-régen ki kellett volna épülnie, de nagyon sokáig csak a Nemzeti Jogvédő Szolgálat volt jelen a határon túl. 2011-ben sikerült Kalmár Ferenc akkori képviselőtársammal elérni, hogy a Kárpát-medencei Magyar Jogsegélyszolgálat néven kezdeményezett ilyen hálózat az igen kishitű Kisebbségi Jogvédő Intézet néven létrejöhesse, majd évi 50 milliós működési költséggel elkezdte a munkáját. Mostanra közel 20 partner szervezet és ügyvéd tartozik a hálózatba, és magyar költségvetési forrásokból nyújtanak pénzügyi támogatást, de közel sem olyan hatékonysággal és bátorsággal, mint ahogy kellene. Említhetném Tóth Ferenc szavatai lakos esetét, aki Wass Albert-szobrot állított a kertjébe, majd

Lépéskényszerbe kell hozni a magyar közösség politikai szervezeteit, és végképp egyértelművé kell tenni az erdélyi magyarok számára, hogy olyanokba vessék a bizalmukat, akik maradéktalanul és kompromisszumok nélkül állnak ki a magyarok jogaiért.

a román hatóságok pár napra rá kommandós különítménnyel döntötték azt le és indítottak ellene büntetőeljárást. Az ő ügyét például nem akarta felvállalni a szervezet, ezért szerény forrásainkból mi támogattuk végül az ügyet. Azzal indokolták a döntést, hogy túl kényes esetről van szó. Ez egy óriási koncepcionális hiba, hiszen pont ezek mellé kellene a leginkább odaállni. Ráadásul a pénzügyi források szűkösek, a pénzek elosztása nem hibamentes és átlátható, és a partnerek száma csekély, minőségük pedig egyenetlen. Büszkéek vagyunk viszont olyan kiváló erdélyi ügyvédnek munkájára, mint Menyhárt Gabriella, aki számos kétnyelvűséget célzó és diszkriminációs célú ügyet nyert már meg, de hasonlóan Rozsnyai Sándor sepsiszentgyörgyi ügyvédre is, aki például a december 1-jén Erdélyben provokáló románok ellen tüntető hazafiak védelmét látja el eredményesen. Sokkal szélesebb nyilvánosságot kell adni az egyes magyarellenes ügyeknek, kihasználva a teljes nemzetközi emberi jogi hálózatrendszer nem túl bivalyerős, de még így is bevethető lehetőségeit. Meríteni kell az amerikai fekete és északír polgárjogi mozgalmak rendkívül gazdag eszköztárából. Ha a belföldi jogorvoslatok kimerültek, vinni kell tovább a kiemelt eseteket az Emberi Jogok Európai Bíróságára és az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága elé.

– *A mindennapos román jogtíprásoknak gátat szabhatna a magyar kormány határozott fellépése?*

– Az Alaptörvény alkotmányos feladatá teszi a mindenkor magyar államvezetésnek, hogy álljon ki a határon túli magyarok egyéni és közösségi jogainak érvényesítéséért. A kormány rendszeresen hangoztatja, hogy ők ezt meg is teszik, de a tettekben mégis mást látunk. Egyik kedvenc idézetem Orbán Viktoról a kormányfői beiktató beszédében

hangzott el 2014. május 10-én: „A Kárpát-medencei magyarokat megilleti a kettős állampolgárság, megilletik a közösségi jogok és megilleti az autonómia is. Ez az álláspontunk, amit képviselni fogunk a nemzetközi politikában.” Ez nem más, mint a védhatalmi státus bejelentése. De hol vannak a tettek? Amíg korábban a „jószomszédsági” szempontok írták felül a határon túli magyarok érdekeit, mostanában a „jó gazdasági kapcsolatok”. Ausztria Olaszországgal nem kívánt jó szomszédsági viszonyt ápolni, míg egy több évtizedes folyamat után Európa mintaértékű autonómiamodellje meg nem valósult az 1920-ban Ausztriától elcsatolt Dél-Tirolban az ott élő alig 300 ezres németajkú közösségnek. Ez is mutatja, hogy pont fordítva vezet az út. Sokkal határozottabb és erőteljesebb fellépés várható el magyar részről is. A háromszéki székely vármegyéseket, Beke Istvánt és Szócs Zoltánt abszolút törvénytelenül önkényesen, bizonyítékok nélkül tartják fogva terrorizmusra hivatkozással hónapok óta. Örömteli, hogy a magyar kormány végre magyarázatot kért, de további lépésekre is kell kényszeríteni a politikai erőket, mert láthatóan napi veszteségeket szenvednek el a magyarok Erdélyben. Nagyon gyorsan húzódik össze az életterük, és mondhatjuk, hogy az utolsó órákban vagyunk. A megmaradás igazi záloga, ha a területi autonómia megvalósul, a gazdasági önállóság növekszik, és a legfontosabb kérdésekben a döntés joga Székelyföldön és azon régiókban, ahol még a magyarok többségben vannak, Bukarestből a helyi magyar–székely közösség kezébe kerül. Ahol pedig ez nem lehetséges, ott a bevált európai modellek alapján kell a legszélesebb körű személyi és kulturális autonómiát biztosítani.

Szanyi Ágnes